

خلاصه جلسات کارگاه مجازی نظارت بالینی

مدرس: جناب آقای استاد آرزو

رئیس اداره تکنولوژی استان قزوین و مسئول دبیرخانه کیفیت بخشی به فرآیند نظارت و راهنمایی آموزشی

جلسه اول: چنانچه بر من معلوم شد در تعریف ارائه گردیده از نظارت بالینی با محوریت سه واژه . نظامدار .

هدفمند و مستمر همکاران ایرادی نداشتند. همگان بر این امر وحدت نظر حاصل کردیم که حضور در کلاس الزاما تابع شرایطی باید باشد که حتما با اصول رازداری . عدم مچ گیری . با نیت کمک به بهبود روند آموزش . احترام به شان و شخصیت همکار و.....می توان نظر مساعد قاطبه همکاران را در گام نخست فراهم کرد.

برای فرد ناظر هم دوستان صفاتی را برشمردند. چون مقبولیت علمی . شخصیتی و.....که کمک می نمایند تا درهای بسته ی کلاسها بر روی ناظرین باز شود.

جلسه دوم:

بنابراین در جمع بندی این مبحث دقت داشته باشیم که:

نظارت بر آموزش عقلا"درست است آنجا که مقایسه نمودیم بین تولید یک کارخانه را با محصول یک مدرسه.

عقل سلیم می پذیرد که نیازمند نظارت بر تعلیم و تعلم هستیم چون :

بنا بر سند تحول بنیادی قرار است فرزندان تربیت کنیم تا به مراتبی از حیات طیبه برسند.

بنا بر قول یونسکو . قرار است فرزندان تربیت کنیم که شهروند جهانی باشند.

✓ پس چگونه ممکن است دبیری سر کلاس آنچنان بر برج عاج نشیند و خود را بی نیاز از نظارت ببیند؟

✓ چگونه ممکن است فردی مدعی باشد که بر تمامی شیوه های مختلف تعلیم و تربیت استیلای کامل دارد؟

نظارت فرایند مدار است چون آموزش از بسیاری از مسایل پیرامون خود رنگ می پذیرد آنچنان که چینش صندلی ها . رنگ دیوار های کلاس و.....

فرایند مدار هست چون به عوامل دیگری نیز بستگی دارد .

اطمینان و آرامش خاطر دبیر از جهت ناظر . اطمینان به رازداری ناظر . اطمینان به تسلط علمی ناظر . شخصیت ناظر و....

جلسه سوم:

بازدید از کلاس مستلزم رعایت شروطی است تا احیانا "منجر به بد فهمی و مقاومت دبیر در برابر ناظر نگردد.

۱- تماس اولیه برای برنامه ریزی جهت کنفرانس پیش از مشاهده.

۲- تماس و هماهنگی با مدیریت واحد

در کنفرانس پیش از مشاهده در صدد جلب اعتماد و همگامی دبیر هستیم تا از اهداف طرح غفلت نوزیم.

طرح درس و شیوه تدریس همکار را بررسی نموده و درباره آن با وی به وحدت نظر می رسیم.

خاطرتان نرود این کنفرانس مهمترین گام است.

تسلط بر جو روانی کلاس و توجیه دانش آموزان برای آگاهی از طرح و همراهی آنان مهم است

در حین تدریس از هر اقدامی که موجبات پریشانی دبیر را فراهم آورد پرهیز نماییم.

شنونده فعال باشیم و نکات برجسته تدریس را با کمک زبان بدن با دبیر همراهی و به وی روحیه بدهیم.

جلسه چهارم:

موضوع کنفرانس پس از مشاهده از آن جهت مهم است که نقشه راه آینده در این کنفرانس ترسیم می گردد که

آیا. ناظر به بازدید مجدد از کلاس درس نیاز دارد؟

آیا میزان اطلاعات جمع آوری شده به تفسیری درست از شیوه تدریس منجر خواهد شد؟

و....

بنابراین ناظر بدون شتاب به تجزیه و تحلیل اطلاعات بدست آمده می پردازد تا تصمیمی با توافق دبیر بگیرند

مبنی بر اینکه کدام رفتارها بر شیوه تدریس اثری مخرب داشته اند و چنانچه ترک بشود مطلوبتر است و چه

رفتارهایی مشاهده گردید که نیاز به تفویض دارند و چه رفتارهایی انتظار می رفت مشاهده گردند ولی وجود

نداشتند و بهتر است لحاظ گردند.

در همه این مراحل و با حس احترام و تکریم ناظر در پی آن است تا با استدلالی منطقی برای هر یک از موارد یاد

شده همکار را قانع کند .

جلسه پنجم:

امشب درباره انواع رویکرد بازدید از کلاس در مواجهه با معلمان مختلف صحبت خواهیم کرد.

یکی از انواع رویکردها در بازدید از کلاس معلمین رویکرد غیر دستوری است.

رویکرد غیر دستوری:

این رویکرد در تعامل با دبیرانی اتخاذ می‌گردد که خوباور، فکور و از همه مهمتر به مرز خود انتقادی رسیده‌اند.

مشکل خود را می‌دانند بنابراین در تعاملی دو طرفه دبیر به شرح ویژگی‌های روش تدریس خود پرداخته و مشکل خود را بازگو می‌کند و از ناظر استمداد می‌طلبد.

در همه احوال ناظر یک شنونده فعال خواهد بود. با این معنی که حق دخالت و اظهار عقاید شخصی خود را ندارد.

سرانجام از بین پیشنهادهای مطرح شده و تجزیه و تحلیل روشهای مختلف سرانجام درباره درپیش گرفتن یک روش به تفاهم می‌رسند.

این مرحله به دلیل ویژگی دبیر از حساسیت زیادی برخوردار است

رویکرد غیر دستوری.

این رویکرد در تعامل با دبیرانی اتخاذ می‌گردد که خوباور، فکور و از همه مهمتر به مرز خود انتقادی رسیده‌اند.

مشکل خود را می‌دانند بنابراین در تعاملی دو طرفه دبیر به شرح ویژگی‌های روش تدریس خود پرداخته و مشکل خود را بازگو می‌کند و از ناظر استمداد می‌طلبد.

در همه احوال ناظر یک شنونده فعال خواهد بود. با این معنی که حق دخالت و اظهار عقاید شخصی خود را ندارد.

سرانجام از بین پیشنهادهای مطرح شده و تجزیه و تحلیل روشهای مختلف سرانجام درباره درپیش گرفتن یک روش به تفاهم می‌رسند.

این مرحله به دلیل ویژگی دبیر از حساسیت زیادی برخوردار است.

جلسه ششم:

مبحث امشب روش دوم نظارت بر کلاس را انتخاب کردم

یعنی روش کنترل دستوری

این روش در برابر دبیرانی با سابقه و تجربه ای کم اتخاذ می‌گردد.

ناظر با توجه کنفرانس پیش از مشاهده و ...مشکل تدریس دبیر را بیان نموده و برای جبران نقیصه هدفهایی را ترسیم می‌نماید.

به طوری که هرگز از دایره ادب خارج نشده و در مواردی سعی می کند با گوش دادن فعال همراهی او را بطلبد. در اجرای اهداف ناظر باید از هرگونه شتابزدگی و عجله پرهیز نماید. از آنجایی که دبیر مورد نظر ما کم تجربه است باید با روشهای فعال او را وادار به خود انتقادی نماییم تا در ابتدای امر خود وی به اشتباه بودن روشهای پیشین ایمان بیاورد.

در غیر این صورت او می تواند در روزهای عدم حضور ناظر به مرحله پیشین برگشته و زحمات ناظر بی اثر خواهد شد.

و نکته آخر اینکه به صرف کم تجربه بودن دبیر حق خروج از دایره ی یک ناظر با ویژگی هایی که بارها عنوان کردیم را نداریم.

جلسه هفتم:

خلاصه بحث

روش اطلاعاتی دستوری:

در بازدید از کلاسها ناظرین به معلمانی بر می خورند که در در عین حالیکه کم تجربه نیستند ولی میزان رضایتمندی از عملکرد آنها مطلوب نیست .

این دبیر در انتخاب بهترین روش تدریس سردرگم است و از تجربه لازم برای حل مشکل خود برخوردار نیست یا گاهی فرصتی طولانی جهت آزمون و خطای معلم وجود ندارد.

در مقابل ناظر از وجهه علمی و تجربه لازم برخوردار است.

ناظر در این روش پیشنهادهای مختلفی را ارائه می نماید که معلم یکی از روشها را انتخاب و درباره چگونگی اجرا مراحل مختلف آن به تبادل نظر و سرانجام جهت اجرا به وحدت دیدگاه رسیده و اجرایی خواهند نمود.

در همه مراحل اجرا ناظر از نظریات معلم آگاه شده و آنها را مورد توجه قرار می دهد.

جلسه هشتم:

روش مبتنی بر همکاری مشترک یا تشریک مساعی

ناظران در بازدید از کلاسهای درس با دبیر متوسطی روبرو می شوند.

اگر ناظر در برخی امور مهارت کافی دارد دبیر مورد نظر ما نیز تبحر کافی در اموری را دارد. بنابراین هر دو در تصمیم گیری و اجرای تصمیم به یک اندازه نقش خواهند داشت.

بنابراین هم ناظر و هم دبیر متعهد به رفع مشکل هستند.

ناظر و معلم بر اساس همکاری و درک متقابل نسبت به حل مشکل متعهد می گردند که به این نوع نظارت همکاری مشترک یا تشریک مساعی گویند.

نکته ی بسیار مهم آنست . از آنجایی که هر دو نفر در بخشها یا بخشهایی تبحر دارند بنابراین ممکن است در بعضی از موارد نتوانند به راه حلی سریع دست یابند

بنابراین دو طرف با صعه صدر به سخنان طرف مقابل گوش فرا داده و مخالفت های علمی برای حل مساله را دلیلی بر خصومت و تحمیل عقیده تلقی ننماید . به خصوص این امر از سوی ناظر باید با آرامش خاطر دنبال گردد

اگر به نتیجه نهایی دست نیابند در نتیجه حضور و نظارت شخص سوم الزامی می نماید.

جلسه نهم:

جمع بندی مطالب امشب

بیان شد . برای اجرای درست تر طرح و همگامی و همراهی معلم نیازمند اعتماد وی هستیم.

جلب اعتماد معلم از سه جهت برای ناظرین اهمیت دارد.

اول. بدگمانی معلمان نسبت به طرح نظارت که دلایلی دارد . از جمله ریشه های تاریخی و اجتماعی . یگانه انگاشتن این طرح با ارزشیابی . سابقه بد طرح های اینچنینی .

دوم . تا اعتماد نباشد معلم اهداف ناظر را درک . تعهد و حمایت نخواهد کرد.

با توجه به میزان کم حضور ناظر در کلاس بار اصلی این طرح را معلم به دوش خواهد کشید بنابراین اعتماد وی اصلی اساسی است.

سومین دلیل . تغییرات بلند مدت بدون تغییر در نظام باورهای معلم ممکن نیست و این موضوع محقق نخواهد شد مگر با اعتماد معلم به ناظر.

جلسه دهم :

نظام باورهای معلم چیست و چه تاثیری بر روند نظارت دارد؟

نظام باورهای معلم شامل ارزشها و عقایدی می شود که رفتار معلم را هدایت می کند.

که شامل:

✓ اهداف آموزش و پرورش

✓ برنامه ریزی درسی

✓ انتظارات فردی و گروهی از دانش آموزان

✓ روشهای برتر تربیتی

✓ نظریه های درباره عوامل موثر بر یادگیری دانش آموزان

سه عامل در نظام باورهای معلم موثر هستند.

۱ - سابقه فردی ۲ - تحصیلات رسمی ۳ - تجربه کلاسی معلم

هر نوع رفتار معلم در کلاس نشأت گرفته از این باورهای درونی اوست .

روشهای تدریس . فن بیان . نوع تعامل با دانش آموزان . نو تفکر درباره ساحت های تربیتی و.....

بنابراین ناظر در جلسه پیش از کنفرانس و ارتباط های موثر دیگر باید نوع نگرش معلم در ارتباط با موارد بالا

را کشف و آنها را مبنایی برای تعاملات بعدی قرار دهد

معلم هر چند توانمند کافی است اهداف کلان وزارت را قبول نداشته باشد . یا نظریه های یادگیری مورد

تاکید وزارت را تفسیر به رای نماید. یا سند درس ملی و موارد تعریف شده در آنرا کتمان کند

در هریک از این موارد ناظر باید با تسلط نسبت به اقبای وی اقدام نماید.

جلسه یازدهم:

بحث امشب را به این امر اختصاص دادیم که چرا با در نظر گرفتن همه عوامل دنیای جدید برخی از معلمان بر

روشهای قدیمی اصرار دارند ؟

روشهای قدیمی که چند اصل ثابت دارد: **اول** : اینکه صرفا چهره به چهره است. **دوم**: صرفا متکی به معلم است.

سوم : از درگیر شدن دانش آموز و تکاپوی او جهت پی گیری آموخته خبری نیست.

چهارم : تابلو محور است. **پنجم** : سرانجام مدینه فاضله یادگیری را در یک یا دو پرسش شفاهی یا کتبی می داند.

همکاران دلایل متعددی را عنوان نمودند که مهم ترین عوامل عبارتند از:

عدم آشنایی با روشهای نوین / احساس راحتی با روشهای قدیمی / نبود انگیزه کافی / ترس از شکست یا همان

عدم ریسک پذیری / آمار بالای دانش آموزان / کنکور و وابستگی های آن / عدم تطبیق حجم کتابها با ساعات

اختصاص یافته.

در ادامه بحث همکاران با این پرسش درگیر شدند:

با علم به همه مشکلات چه باید کرد؟

رکود و سکون یا بروز بودن و نوآوری؟

که با در نظر گرفتن برآیند جوابها همکاران متفق القول بودند که مسلماً پویایی و نوآوری مطلوبتر خواهد بود به خصوص با در نظر گرفتن ویژگی های دانش آموزان امروزی

قابل توجه اینکه همگان بر نا کار آمدی و ناتوانی دوره های ضمن خدمت در بروز رسانی معلمان . عدم بهره گیری دوره های ضمن خدمت از روشهای نوین . آموزشهای سطحی و گذرا در این دوره اشاره داشته اند.

جلسه دوازدهم:

نظارت اثر بخش چه ویژگی هایی دارد؟

برای اینکه نظارت اثر بخش داشته باشیم باید به چند عامل توجه داشته باشیم.

نخست: کشف نظام های رفتاری مدرسه

دوم: ویژگی های جغرافیایی مدرسه

سوم: نظامهای جامعه شناختی دانش آموزان

چهارم: نظام اعتقادی معلم

- نظام رفتاری مدرسه سیاست واحدی است که از طرف مدیر و معاونین اتخاذ و به دنبال آن به دبیران یک واحد آموزشی تسریع می یابد
- ویژگی های جغرافیایی.

چنانچه می دانید اینکه مدرسه در کدام فضای جغرافیایی شهر . محله و روستا واقع گردیده است به دنبال خود ویژگی هایی را به همراه دارد.

- نظامهای جامعه شناختی دانش آموزان مدرسه.

هر مدرسه ای از قدیم الایام به سبب داشتن دانش آموزانی خاص مشهور است.

مدرسه ای در ورزش . مدرسه ای در درصد قبولی دروس نهایی . مدرسه ای احیاناً بی انضباط و.....

- نظام اعتقادی معلم در جایی دیگر پرداخته شد و عبارتست از مجموعه باورها ، اعتقادات و خصوصیات اخلاقی که رفتار یک معلم را شکل داده و هویت می بخشند

ناظر موفق کسی است که قبل از ورود به مدرسه تمامی عوامل گفته شده بالا را به دقت واکاوی نموده و آنها را لحاظ نماید.

- ❖ جمع بندی چهار ویژگی و در نهایت پیچیدن نسخه ی نهایی سخت و ظریف است با این اوصاف ناظر باید از سطح دانش و آگاهی کافی برخوردار باشد.
- ❖ معمولاً در اواخر شهریور مدیران مبادرت به تشکیل شورای دبیران می کنند و برای سال تحصیلی پیش روی دورنمایی را به همکاران ارائه میدهند که بطور مثال می تواند افزایش درصد قبولی در دروس هماهنگ باشد که پس از تصویب کلیه سیاستهای مدرسه در همان جهت هدایت می گردند که همان شاکله نظامهای رفتاری مدرسه است که در کنفرانس پیش از مشاهده ناظر می تواند با پرسش از وی از این نظام آگاهی یابد
- ❖ یکی از عواملی که باید یک ناظر آنرا لحاظ نماید مکان جغرافیای مدرسه است .
- ❖ اینکه مدرسه در جنوب یا در شمال شهر واقع شده دارای ویژگی های منحصر به فردی است که از بعضی جهات آنرا از مدارس دیگر متمایز می کند . ناظر برای داشتن یک نظارت خوب باید آنرا مد نظر قرار دهد.
- ❖ نظامهای رفتاری مدرسه گاه چنان تاثیر گذار است که به خصوص دبیران تازه کار را مرعوب خود کرده و یا رفتار های حرفه ای معلمان با تجربه را نیز جهت و یا تحت تاثیر قرار میدهد
- ❖

نظرات و پرسش و پاسخ همکاران:

- ✓ ناظر باید با بصیرت کامل اقدام به این کار کند و با اشتیاق و علاقه کار نظارت را انجام دهد.
- ✓ یکی از آیتم های موفقیت ناظر .همکاری دبیر در کلاس با ایشان و در واقع پذیرش اوست.
- ✓ متاسفانه افزایش درصد قبولی تنها ایده ی مدیران ما هستند و هیچ راهکار آموزشی هم برای این کار نمیدهند تنها با فشار می خواهند دبیران با دادن نمرات غیر واقعی این پروسه را به اتمام برسانند به نظر بنده اولین کسی که باید در آموزشگاه تحت نظارت بالینی قرار بگیرد مدیران مدارس هستند
- ✓ درخواست افزایش نمره بیشتر از مدیران از سمت اداره می باشد.

➤ اگه دبیری خودش رو به خواب زده باشه میشه بیدارش کرد؟ ما که موفق نشدیم؟

آنکس که خواب است بیدار کردنش آسانه ولی اون که خودش را بخواب زده خیلی دشوار...

در این صورت چکار باید کرد؟

این وظیفه مدیراست که کوشش کند با تدابیری معقول وپسندیده اعتقاد او را به اهمیت کارش افزایش و او را بیدار کند.

آیا ابزار کافی برای این کار در دست مدیران هست ؟

نظارت و راهنمایی آموزشی با رویکرد بالینی

آقای آرزو:

به جهت اداری بالاترین فرد موثر و تصمیم گیر در مدرسه مدیر است.

اوست که به تصمیم های همکاران جهت می دهد و آنرا به نفع مدرسه یا دانش آموز تلطیف می نماید.

به نظر میرسد مشکل اصلی پیش روی طرح نظارت عدم آگاهی کافی بین همکاران مدیر. دبیر و ناظرین باشد؟

آقای آرزو:

شخصاً" بر این باورم که این طرح طفل نوپایی است که تازه شیوه راه رفتن را ممارست می نماید که تا تبدیل شدن به فردی بالغ راه دشوار و پر پیچ و خمی در پیش دارد و بارها و بارها افتان و خیزان را تجربه خواهد نمود

آیا نتایج در نظارت بالینی قابلیت تطبیق پذیری را دارد؟

آقای آرزو:

اگر منظور شما قابلیت تعمیم است خیر . هر مدرسه و هر معلم و هر کلاس می تواند ویژگی خاص خود را داشته باشد

جلسه سیزدهم:

سوال.

ویژگی های یک کلاس خوب چیست ؟

برای داشتن یک کلاس پویا چند مولفه دخیل است .

اگر کلاسی را در نظر بگیریم که آن مولفه ها را دربر بگیرد کلاس خوبی خواهیم داشت.

دوستان من دقت بفرمایید .

اولین شرط . شخصیت معلم است

چنانچه میدانیم وقتی حرف از شخصیت میزنیم عبارتست از مجموعه ای از عوامل عاطفی . احساسی . هیجانی

و.....که ترکیبی میسازد به نام انسان

بی سبب نیست که بسیاری از بزرگان همواره نقش یک معلم را در چرخش زندگی خود عامل اساسی قلمداد کرده اند

دانش موضوع عامل بعدی است که همکاران اشاره نمودند حالا دانش را در مقیاسی وسیع در نظر بگیرید

عامل سوم تسلط بر شیوه های تدریس است شیوه تدریس عبارتست از فن ارائه مطلب علمی با توجه به در نظر

گرفتن میانگین درک و بهره هوشی دانش آموزان

عامل چهارم درک ترکیب و زیر بنای اجتماعی و روانشناختی شاگردان

این عامل بسیار مهم است

عامل چهارم یعنی اینکه مخاطب خود را بشناسیم . پایگاه اجتماعی او را بدانیم . از روحیات آنها آگاهی داشته باشیم .

ویژگی های جغرافیایی مدرسه را درست در نظر بگیریم.

نتیجه به کار گیری عواملی که برای داشتن یک کلاس پویا و یک معلم خوب نوشتیم منتج به یک نتیجه می شود .

و آن منتج به پرورش دانش آموزی خلاق و فکور و مبتکر خواهد شد.

پس دوستان من یادمان نرود

معلم توانمند دانش آموزی توانمند تربیت خواهد کرد.

جلسه چهاردهم:

در نظر است تا بایدها و نبایدهای حضور ناظر در کلاس درس را با هم مرور نماییم.

در **گام نخست** پس از ورود به کلاس خوب است گفتگوی کوتاهی با دانش آموزان داشته باشیم.

چرا؟

این گفتگو از پیش داوری های احتمالی و گمانه زنی های فراوان آنها درباره غریبه حاضر در کلاس به درگوشی حرف زدن های آنها خاتمه بخشیده و تمرکز آنها بر مطالب درسی را افزایش می دهد.

گام دوم: نشستن در مکانی از کلاس که قبلا با معلم هماهنگ شده و یا احتمال می دهیم استرس کمتری به معلم وارد میشود و احاطه کافی بر فضای کلاس را داریم.

لطفا از نشستن بر صندلی معلم جدا پرهیز شود.

و همچنین ایستادن در کلاس ممکن است تداعی کننده نگاه فرادست به فرودست باشد. اما نشستن مانند دانش آموز تداعی کننده اطاعت پذیری است.

در عین حال به جهت اشراف بر فضای کلاس ایستادن بهتر است . ولی ما خواهان اصلاحات آمرانه نیستیم. در عین حال دوست داریم معلم حس کند این روز نیز مانند روزهای دیگر است. از طرفی من احساس می کنم که ایستادن زیاد با جو طبیعی کلاس همنوایی ندارد و مبین نگاه بالا به پایین است و از اینکه این حس به دانش آموزان تسریع یابد واهمه دارم .

شخصا نشستن در آخر کلاس را ترجیح میدهم . جهت اشراف بر فضای کلاس و گوش دادن فعال. و زیر نظر گرفتن عکس العمل های دانش آموزان حین تدریس.

و **گام بعدی** گوش دادن فعال است . گوش دادن فعال نوعی هدایت بحث طبق اصول توافق شده در کنفرانس پیش از مشاهده است. در این حالت که بیشتر بهره گیری از مهارت‌های غیر کلامی است با معلم همراهی می نماییم.

گاهی با تکان دادن سر ، گاهی با لبخندی از سر رضایت معلم را در حین تدریس همراهی می نماییم. در عین حال مراقب عکس العمل های دانش آموزان هستیم.

یادمان نرود این حرکات به جهات روحی به دبیر کمک خوبی می کند.

اما در ادامه شما دوستان را از یک نباید دیگر آگاه نمایم و آنکه تحت هیچ شرایطی حتی با اصرار معلم جای وی تدریس نخواهیم کرد تا او به نظاره بنشیند.